

Yayın Geliş Tarihi: 08.07.2024
Yayına Kabul Tarihi: 02.09.2024
Online Yayın Tarihi: 15.09.2024
<http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.1512248>

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Cilt: 26, Sayı: 3, Yıl: 2024, Sayfa: 1037-1062
E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN 1918'DE AVUSTRALYALI BİR GAZETECİYE VERDİĞİ DEMECİ ÜZERİNDEN AVUSTRALYA'DA TANINMASI

*Mehmet Emin ELMACI**

Öz'

Ülkeyi yabancı işgalinden kurtaran ve Türkiye Cumhuriyeti'ni kurarak çağdaş, demokratik ve laik bir hukuk devleti yolunu açan kurucu devlet adamı Mustafa Kemal Atatürk'ün kamuoyunda ne zaman tanınmaya başladığı konusu, son dönemde ön planda yer almaktadır. Bir kişinin kamuoyunda tanınmasının en önemli noktası o kişinin yaşadığı dönemde olumlu veya olumsuz yaptıklarının yazılı ve görsel basına düşmesidir. Atatürk'ün de 1911 yılında ilk haberinin ve hemen arkasından ilk fotoğrafının basına yansıdığı bilinmektedir. Trablusgarp, Çanakkale ve Cihan Harbi yıllarında Mustafa Kemal Atatürk'ün başarıları, fotoğrafları ve yazıları görsel ve yazılı basında kendine yer bulmuştur. Atatürk'ün bu faaliyetleri aynı şekilde yabancı basına da hemen hemen aynı dönemlerde yansımıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın; İstanbul'a geldikten sonra 1918 Aralık ayı içinde bir Avustralyalı gazeteci ile yaptığı görüşme, o kadar çok ilgi çekmişti ki 1919 başına kadar aynı demeci, birçok Avustralya basınında kendine yer bulmuştur. Makalemizde Avustralya basınından elde edilen tespitlerle Mustafa Kemal Atatürk'ün daha 1918-1919 yıllarında, bir Avustralyalı gazeteciye verdiği demec sayesinde tanındığını göstermiş olacağız.

Anahtar Kelime: Çanakkale, I. Dünya Savaşı, ANZAK, Peacock.

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 6. Sürüm):

Elmacı, M. E. (2024). Mustafa Kemal Paşa'nın 1918'de Avustralyalı bir gazeteciye verdiği demeci üzerinden Avustralya'da tanınması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26 (3), 1037-1062.

*Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, ORCID: 0000-0002-7336-3561, e-posta: emin.elmaci@deu.edu.tr

¹Bu makale için etik kurul onayı gerekmemektedir.

MUSTAFA KEMAL PASHA'S RECOGNITION IN AUSTRALIA THROUGH A STATEMENT HE GAVE TO AN AUSTRALIAN JOURNALIST IN 1918

Abstract

The issue of when Mustafa Kemal Atatürk, the founding statesman who saved the country from foreign occupation and paved the way for a modern, democratic and secular state of law by establishing the Republic of Turkey, began to be known to the public has been at the forefront recently. The most important point for a person to be known to the public is that the positive or negative actions of that person during his lifetime are reported in the written and visual media. It is known that the first news about Atatürk and his first photograph appeared in the press in 1911. The achievements, photographs and articles of Mustafa Kemal Atatürk during the Tripoli, Dardanelles and World War years found their place in the visual and written media. These activities of Atatürk were also reflected in the foreign press at almost the same time. Mustafa Kemal Pasha's; The meeting he had with an Australian journalist in December 1918 after arriving in Istanbul attracted so much attention that the same statement found its place in many Australian press until the beginning of 1919. In our article, we will show, with the findings obtained from the Australian press, that Mustafa Kemal Atatürk became known thanks to the statement he gave to an Australian journalist in 1918-1919.

Keywords: *Gallipoli, World War I, ANZAC, Peacock.*

GİRİŞ

Mustafa Kemal Paşa'nın adının ve fotoğraflarının; 1911 yılından itibaren Osmanlı basınında, 1912'den itibaren de Batı basınında kendine yer bulduğu (L'Illustration, 22 Juin 1912, p. 546.) ve özellikle de Çanakkale Muharebeleri sırasında bunun daha da genişlediği bilinmektedir (Elmacı, 2022a, ss. 73-134). Avustralya basınında ise Mustafa Kemal Paşa'nın adının ve fotoğrafının ilk çıkışı, biraz ileride daha ayrıntılı görüleceği üzere 1918 yılının Eylül ayında olacaktır. Atatürk'ün, Avustralya'daki algısının 1934 yılında söylediği iddia edilen "samimi sözlere" gittiği bilindiğinden, bulduğumuz yeni bulgular aslında Atatürk'ün Avustralya'da tanınmaya başladığı günleri Aralık 1918'lere kadar götürmektedir.

Mustafa Kemal Paşa'nın adı; Avustralya'da ilk kez Filistin cephesindeki büyük İngiliz saldırısının basına yansımada kendine yer bulmuştur. Çünkü İngiliz kuvvetleri içinde Anzak askerleri de bulunmaktaydı. Bu nedenle; İngilizlerin Şam'a ve Halep'e ilerleyerek bölgeyi ele geçirme amacıyla başlattıkları Osmanlı'nın Nablus Muharebesi, İngilizlerin de Megiddo Savaşı (Nedim 1995, s.145) dedikleri bu süreci, Mustafa Kemal Paşa ve Avustralya açısından daha iyi anlaşılması için Türk Avustralya ilişkileri üzerinden ayrıntılı bir şekilde vermemiz gerekmektedir.

TÜRK AVUSTRALYA İLİŞKİLERİNİN GELİŞİMİ

Önceleri bir İngiliz sömürgesi olan Avustralya; 1 Ocak 1901 tarihinde kendi kendini yönetebilecek bir hükümet oluşturarak, Avustralya'nın altı değişik bölgesinin kolonilerinin birleşmesiyle Avustralya Milletler Topluluğu şeklinde devletleşmiştir (Şimşir, 2004, s. 17). Avustralya her ne kadar ayrı bir devlet olarak tarih sahnesinde yer almış da olsa İngiltere monarşik yapısıyla da bağlarını koparmış değildir.

Avustralya'nın Türkiye ile hiçbir kayda değer teması olmadığı (Şimşir, 2004, s. 17) gibi, Gelibolu ismi de Anzak birliklerinin Gelibolu'ya gelişinden önce Avustralyalılar için çoğunlukla bilinmeyen bir isimdi (Kirişçi, 2011, s. 14).

I. Dünya Savaşı'nın başlangıcında genel seçimlerin olduğu bir dönemde, ilk kez İşçi Partisi Lideri Andrew Fisher, savaş sırasında Avustralya'nın İngiltere'yi destekleyeceğini söylemiş ardından da dönemin Başbakanı Joseph Cook, denizası gönderilebilecek bir kuvvetin kurulması ve eğitilmesi için de plan yapılması fikrini dile getirmişti (Karaşin, 2019, s. 29).

Sonuçta Avustralya ve Yeni Zelanda, I. Dünya Savaşının başlamasıyla Britanya Krallığına bağlı olarak savaşa katılmış ve Anzak olarak adlandırılan bu iki devletin askerleri, Çanakkale (Gelibolu) ve Filistin cephelerinde bulunmuşlardı. Özellikle 25 Nisan 1915 tarihli karaya çıkmak için gerçekleştirdikleri harekât sonrası Avustralyalılar, her yılın 25 Nisan gününü Anzak Günü ilan ederek, uluslaşma bilinçlerini de güçlendirmeye başlamışlardı. “*Avustralya ve Yeni Zelanda kuvvetlerinin savaştığı ilk büyük askerî harekâtın yıldönümünün anılmasını*” (Özcan, 2023, s. 1783) sembolize eden “*Anzak Day*” olarak adlandırılan bu milli gün; ilk kez, 13 Ekim 1915'te Avustralya'nın *Güney Avustralya* eyaletinde yer alan Adelaide kentinde ‘*Sekiz Saatlik Gün*’ çerçevesinde gerçekleştirilmiştir (Özcan, 2023, s. 1784).

Savaş sonrası Anzak Günü törenleri Avustralya'da öneminin artırırken aynı zamanda Türk Avustralya ilişkilerinin de kurulmasını sağlayacaktı. Özellikle Türk Kurtuluş Savaşı sonrasında, I. Dünya Savaşı'nı hukuken bitiren Lozan Antlaşması, bu ilişkileri farklı bir boyuta taşımıştı. Bunun ana nedeni de imzalanan Lozan Antlaşması maddeleri içindeki “*Mezarlıklar*” maddesinin Avustralya'yı da ilgilendirmesiydi. Gelibolu bölgesindeki Anzak mezarlıklarının da korunma alanı ilan edilmesi, ikili ilişkileri daha da geliştirmişti (Şimşir, 2004, s. 17).

6 Şubat 1924 yılında Avustralya Başbakanı Stanley Bruce'nin başkanlığındaki bir heyetin İstanbul'a İngiltere bağlantılı gelmesiyle iki devlet arasında ilk gayri resmi ilişki kurulmuş oldu. (Karaşin, 2019, s. 67) 5 kişiden oluşan bu heyet, İstanbul'a gelip İngiltere Konsolosluğunda kaldıktan sonra Gelibolu'ya gitmiş ve gezmişti (*Hakimiyet-i Milliye*, 14 Şubat 1924). Lozan Antlaşması'nın “*Mezarlık*” maddesi gereği hayatını kaybetmiş Anzak askerlerinin anılmasında, heyet içinde bir de “*Harp Maktulleri Kabir Komisyonu Başkanı*” (*Tevhid-i Efkar*, 7 Şubat 1924) bulunmaktaydı. Başkan Fabian Ware (Cameron, 2020, s. 91), yardımcısı ile İstanbul'da Ankara hükümeti temsilcisi Adnan Adıvar ile görüşmüştü (*Tevhid-i Efkar*, 7 Şubat 1924).

Avustralya Başbakanı ve heyetinin bölgeyi gezip, mezarlıkların bakımı konusunda memnun olup gitmeleri, iki devlet arasındaki ilişkileri sıcak bir duruma getirmişti (Karaşin, 2019, s. 68). O kadar ki Bruce'un Türk yetkililerin anlayışı için teşekkür ettiği Times gazetesine verdiği demeci, İstanbul basınında da yer almış ve haberleştirilmişti (*Hakimiyet-i Milliye*, 14 Şubat 1924). Her 25 Nisan'da Anzak Günü anmaları ve bu anma törenlerine Atatürk'ün gönderdiği demeçler², iki devlet ve toplum arasındaki ilişkilere katkı yapmışsa da ancak ilk olarak 1967 yılında Avustralya'da Türkiye Büyükelçiliği açılmıştır. 1968'de de Ankara'da Avustralya Büyükelçiliği açılmış ve artık ilişkiler resmi hale gelebilmişti (Şimşir, 2004, s. 22).

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN AVUSTRALYA BASININDA İLK YER ALIŞI (1918 EYLÜL)

Filistin Cephesi önemli ama bir o kadar sıkıntılı bir cepheydi. Mustafa Kemal Paşa bu cepheye daha önce de gelmiş hatta '*Alman askerlerinin sadece kendi çıkarlarını koruma amaçlı*' politikalarından dolayı dönemin IV. Ordu komutanı Ahmet Cemal Paşa ile birlikte ortak hareket ederek, bu sıkıntılı durumu sürekli merkeze iletecek şekilde dile getirmişlerdi. Sorun; oluşturulan ve başına bir Alman olan Falkenhayn'ın getirildiği, Yıldırım Ordularının aynı zamanda Bahriye Nazırı da olan ve bölgedeki IV. Ordu'nun da Komutanı olan Ahmet Cemal Paşa ile aynı bölgede sorumluluk çatışmasından kaynaklanmıştı³ (Bayur, 1956, s. 622).

Mustafa Kemal Paşa bölgedeki bu olayı anlattığı anılarında "*Yedinci Ordu, yani Yıldırım Ordusu'nun ilk defa kumandanı olduğum sırada, -zira malumdur ki, aynı orduya bilâhare tekrar kumanda ettim- bu ordunun da dâhil olduğu grup kumandanı General Falkenhein'in askerlik ve iç siyasetimiz yönünden takip ettiği usul ve hareket aramızda mühim bir münakaşaya sebep oldu*" (Atay, 2005. s. 21), demiş ve "*bu münakaşa nihayet daha büyük makama aksetti. Ben çok ehemmiyet verdiğim görüşlerime değer verilmediğini görünce susamazdım.*"⁴ Cümlelerini kullanmıştı.

² Bu konu ayrı bir makale olarak tarafımdan yayımlanacaktır.

³ Yusuf Hikmet Bayur; ikili arasındaki sorunun ana nedenini Falkenhayn'ın Arap şeyhleri ve oymaklara para dağıtarak, onları Alman yanlısı yapmaya çalışması olarak göstermişti. (Bayur, 1956, s. 621); Salih Bozok ise Arap aşiretleri ile görüşmelerini, Türk yetkililere haber vermeden, kendi kurmaylarına yaptırtması sonrasında Mustafa Kemal Paşa ile Falkenhayn arasında yazışmalara yansıyan sıkıntılar yaşandığını belirtmiştir. (Bozok, 1985, s. 61) Ayrıca Enver Paşa'nın birbiriyle çelişen kararları sonucunda çıkan anlaşmazlıklar da (Turan, 2004. s. 143) bölgede Mustafa Kemal Paşa ile Ahmet Cemal Paşa'nın ortak hareket etmesini sağlamıştı.

⁴ Mustafa Kemal Paşa'nın Halep'te bu çok önemli raporunu yazarken, hangi düşüncede olduğunu yaveri Cevat Abbas, "*Ordu kumandanım; ordu idaresinde olsun, memleketin dâhilî ve harici siyasetinde bulunsun, her zaman gördüğü yolsuzluklardan müteessir olur, ıslah çarelerini arar ve icap ettikçe diğer ordu kumandanlarıyla da karakterlerinin*

İşte bu ortamda Mustafa Kemal Paşa; Cemal Paşa'nın sorduğu bir soru üzerinden Halep Raporu adıyla 20 Eylül 1917 tarihli hazırladığı önemli raporunda; milli bir duruş sergileyerek Alman komutan Falkenhayn üzerinden, bölgedeki Alman askeri yapısı aleyhinde olacak şekilde durum tespiti yapmıştı⁵ (Elmacı, 2022b, s. 18). Ama daha önemlisi genelde Harbiye Nazırı Enver Paşa'yı da eleştirecek şekilde yazılmış, tespit ve ne yapılması gerektiğini anlatılan bu raporu, hem Sadrazam Talat Paşa'ya hem de Harbiye Nazırı Enver Paşa'ya yani “*büyük makama*” göndermişti (Bayur, 1956, s. 624).

Çok önemli de olsa, yazılan Halep Raporu ile istenilen sonucun elde edilememesi, Mustafa Kemal Paşa'yı istifaya götürmüştü. Paşa, Veliht Vahdettin ile 1917 sonundaki Almanya gezisi ve sonrasında da ateşkese kısa süre kala, ‘*Enver Paşa'nın oyunu*’ ve ‘*Vahdettin'in de emrivakisi*’ ile savaşın son döneminde, daha zor şartlarda yeniden VII. Ordu komutanlığına atanmış ve 2 Eylül 1918 tarihinde İstanbul'dan Halep'e ayrılmıştı (Bardakçı, 1999, s. 89).

Gittiği zaman durumun bölgede daha vahim olduğunu anlayan Mustafa Kemal Paşa'nın, bir yıl önce Halep Raporu ile tespit ettiği noktalarda önlem alınmamasın da bir sonucu olarak, 18 Eylül 1918 tarihinde büyük ve kesin İngiliz taarruzu başlamıştı⁶ (Sanders, 1968. s. 307).

İngilizler, 1. Dünya Savaşı yıllarında bile hiçbir cephede sağlamadıkları şekilde Filistin Cephesi'nin genelinde üç, VIII. Ordu Cephesi'nde yedi, XXII. Kolordu cephesindeyse on dört kat fazla muharebe gücü üstünlüğü sağlamış

müsaadeleri nispetinde muhaberelede bulunarak memleketin dertlerinin devasını arar; yürüyüşüne onların da ayak uydurmasını temine çalışırdı. Büyük vatanperver; gizli politikayı sevmez, buna da ihtiyaç görmezdi. Arkadan vurmak âdeti, fıtratında yoktu. Onun için bütün düşündüklerini sevdiklerine, tanıdıklarına olduğu gibi söylerdi.” Şeklinde anlatmıştı (Gürer, 2007, s. 56).

⁵ Mustafa Kemal Paşa'nın “*ya ben ya Falkenhayn*” anlamına gelebilecek olan ve o an için kendisinin üst makamları eleştirmesinden dolayı, inanılmaz derece önem kazanan bu Halep Raporu; Enver Paşa'nın Falkenhayn'ı seçmesiyle, Mustafa Kemal Paşa'nın kendi deyimiyle ilk kez “*sine-yi millete*” gittiği istifasına neden olacak ve Enver Paşa ile arasını onanmaz bir şekilde getirecekti. Ancak daha önemlisi bu Halep Raporu; Paşa tarafından çoğaltılarak yaveri Cevat Abbas aracılığıyla İstanbul'daki ileri gelen İttihat Terakki üyelerine ve gazetecilerine dağıtılacağı gibi, kendisi tarafından Ateşkes sonrası geldiği İstanbul'da bazı gazetecilerle de paylaşılacaktır. Bu ileri görüşlülük sonucunda bu Halep Raporu, Sivas Kongresi sonrasında, Anadolu Milli Harekatının güçlenmesiyle, Damat Ferit Paşa'nın istifa ettiği Ekim 1919 içinde, önce bir gazete sonra da aynı anda 8 gazetede “*Mustafa Kemal Paşa'nın Mühim Raporu*” başlığıyla manşet olacak ve o süreçte Mustafa Kemal Paşa'nın Milli Mücadele'deki liderliğini perçinleyecektir.

⁶ Baskın şeklindeki İngiliz taarruzu başladığı esnada, karşılarında sağ kanatta VIII. Ordu, Ürdün Nehri'nin batı kıyısına kadar olan sahaya yayılmış olarak VII. Ordu ve Ürdün'ün doğusunda da IV. Ordu bulunuyordu (Atabey, 2020, s. 82).

durumdaydılar (Kemal, 2013, s. 629). İkinci Şeria Muharebesi sonrası başlayan 5 aylık bir hazırlık aşamasıyla büyük bir saldırı başlamıştı (Atay, 2003, s. 119). O gece VII. Ordu cephesinde de şiddetli bir savaş başlamıştı. Nablus yolunu açmak amacıyla kanatlardan dolanarak Türk ana savunma hattının arkasına geçmeye çalışan İngilizlerin bu saldırısı, 18 Eylül 1918 akşamı saat 19.15'te topçu ateşi ile başlamış ve VII. Ordunun sert direnişi ile 19 Eylül sabahı durdurulmuştu (Karakaş, 2018, s. 496).

O gün VIII. Ordu'ya karşı daha ağır bir İngiliz saldırısı gerçekleşmiş ve 20-21 Eylül 1918 gecesi alınan bilgiler, Vadi-i Fara'da VIII. Ordu'nun tümünün parçalanmış ve dağılmış olduğunu göstermekteydi. VIII. Ordu'nun başındaki Cevat (Çobanlı) Paşa, Filistin Cephesi'nde kendi bölgesini savunamayarak, ordusunun imhasını hazırladığı gibi aynı zamanda da Mustafa Kemal Paşa'nın VII. Ordu'suna, Albay İsmet'in III. Kolordusuna ve Ali Fuat Paşa'nın XX. Kolordusuna da çok zor anlar yaşattı (Kemal, 2013, s. 641). General Allenby'nin raporunda; Nablus Meydan Muharebesi'nin başlangıcından itibaren 36 saat zarfında VII. ve VIII. Osmanlı Ordularının başlıca "*ricat hatlarının*" kesilerek, direnme gücünün kırıldığı, belirtilmekteydi (Atabey, 2020, s. 83).

VII. Ordu da, Şeria Nehri'ni doğuya geçemediği takdirde; açılan bu yol üzerinden güneyden ve kuzeyden düşmanın baskısıyla karşı karşıya kalabilir ve Şeria Nehri batısında imha olabilirdi. Mustafa Kemal Paşa ordusunun bu zor durumdan kurtulabilmesi için gereken tedbirleri almak zorunda kalmıştı (Kemal, 2013, s. 635). Nitekim Mustafa Kemal'in VII. Ordusu bu çevrilme tehlikesine karşı Şeria Nehri'nin doğusuna çekilmişti (Bardakçı, 1999, s. 90). Mustafa Kemal Paşa, 21 Eylül tarihinde Harbiye Nazırlığına çektiği telgrafta "*8.nci Ordu kalmamıştır. 7 nci Ordu'yu Vadi-i Fara kuzeyine çekmeye çalışıyorum. Ordu henüz düzenini korumaktadır; ancak yiyecek ve cephan meselesi düşündürücüdür. 4 ncü Ordu henüz taarruza uğramamış, sağlamdır. Bisan'ı tuturmaya çalışıyorum. Her halde kuzeyden bu noktaya kuvvet yetiştirilmesi hayat ve memet meselesidir.*" (Atatürk'ün Bütün Eserleri, 2009, s. 213) Şeklinde endişelerini belirtmişti. Sonuçta Mustafa Kemal Paşa'nın VII. Yıldırım Ordusu, İngiliz ordusunu, Halep kuzeyinde Katma'da durdurmayı başarmıştı (Kemal, 2013, s. 643).

Nablus Muharebesi, VIII. Ordunun çökmesini ve İngilizlerin büyük üstünlüğünü getirmişti. O dönem bölgede olan Teğmen İbrahim Ethem (Sorguç)'in anılarında yazdığı şu cümleler de aslında oradaki durumu çok net anlatmaktaydı; "*Halep'ten aşağıya doğru Aden'e kadar olan yerler bizim idi. Ecdadımızın asırlarca harp ederek kazandığı bu yerler kafasız adamların elinde bizden uçtu gitti. Filistin 'deki kıtalara iyi bakılsaydı cephenin düşmesine imkân yoktu. Sonradan öğrendik ki, birçok yerlerde tek kurşun dahi atmadan teslim olmuşlar. Yalnız cephemizin sol tarafında bulunan Mustafa Kemal Paşa'nın ordusu bozulmadan ve İngilizlere ağır zayıat verdirerek Halep'e kadar geri çekilmiş. Zira o büyük kumandan askerine iyi bakıyormuş. Bizimkiler gibi aç ve sefil bir vaziyette değillermiş. Askere bakılmazsa işte netice budur. Zaman gelecek bunlar*

okunacaktır. Daha yazılacak çok şeylerim var, ama bir türlü yazamıyorum.”(Sorguç, 2010, s. 25).

Yüz bine yaklaşan Yıldırım Orduları grubuna karşılık; beş yüz bine yaklaşan Allenby'nin başındaki İngiliz ordusu (Selek, 2000, s. 30), 1 Ekim'de Beyrut'u işgal etmiş, Şerif Faysal da Şam'a girmişti⁷ (Sanders, 1968. s. 342). Liman Sanders'in de anılarında dediği gibi “...Bundan sonraki günlerde Mustafa Kemal Paşa'nın 7.Ordusu birçok taarruza uğradı ama bunların hepsini geri püskürtmeyi başardı”⁸ (Sanders, 1968. s. 352).

Mustafa Kemal Paşa'nın geride anavatanı savunabilmek için Suriye'den çıkıp, dağılmış orduyu bir an önce toparlayarak başlattığı (Selek, 2000, s. 32) düzenli geri çekiliş sonrası, 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması yapılarak, savaşa son verilmiş oldu.

İşte Filistin cephesinin çökmesinden bir süre sonra olay, gazetelere yansımaya başlamıştı. Avustralya basını, Avustralyalı ve Yeni Zelandalı Anzak askerlerinin de içinde olduğu İngilizlerin bu zaferine büyük ilgi göstermiş ve Allenby komutasındaki İngilizlerin ilerlemesini sayfalarına yansıtmişti. Daha saldırının hemen ardından sonuç, Avustralya basınına yansımıştı. “Daily Standard” gazetesi “*Türkler Tuzağa Düştü*” başlığı ile olayı 23 Eylül günlü baskısında duyururken, General Allenby'nin yıldırım darbelerinin, şaşırtıcı hareketliliğiyle birleşmesiyle “*Ürdün'ün bu kuşağındaki Türk ordusunun Mustafa Kemal ve Dievad komutasındaki 7. ve 8. Ordularını*” düzenli bir İngiliz birlikleri ağına hapsedtiğini⁹ belirterek, Mustafa Kemal Paşa'yı sayfalarına yansıtmişti. Aynı haber nerdeyse birkaç gün içerisinde aynı şekilde birçok gazete de tekrar tekrar verilmişti¹⁰.

⁷ “*Sonu, mütareke ile neticelenen ve daha sonra hezimet denecek bir halde cereyan eden bu muharebenin özet olarak bilançosu şöyledir: Savaşın başladığı tarihten bir gün sonra Nablus, 1 Ekim 1918'de Şam, 3 Ekim'de Baalbek, 6 Ekim'de Humus ve 27 Ekim'de de Halep düşmüştür*” (Tezer, 1995, s. 73.).

⁸ Nitekim bu gelişmeler sonucunda Mustafa Kemal Paşa'ya Vahdettin tarafından 22 Eylül 1918 tarihli bir irade ile “*Fahri Yaver-i Hazret-i Padişahi*” unvanının verilmiş ve artık Paşa bu unvan ile anılmaya başlanmıştır. (BOA. İ.DÜİT 55-56 -H.16.12.1336-) (Takvim-i Vekayi; 24 Eylül 1918)

⁹ *Daily Standard* 23 Eylül-September 1918 “*Turks Entrapped*”

¹⁰ *Kyneton Guardian* Eylül-September 1918 “*Palestine Front*”; *Daily Herald* 24 Eylül-September 1918 “*Turk Armageddon*”; *Darling Downs Gazette* 24 Eylül-September 1918 “*Turks Trapped.*”; *The Maitland Weekly Mercury* 28 Eylül-September 1918 “*Brilliant Operations Described*”.

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN AVUSTRALYALI GAZETECİYE DEMECİ (1918 ARALIK)

Bu kısa süreç sonrasında Mustafa Kemal Paşa hakkındaki ilk ve en erken haber, Sydney gazeteleri “Sun” ve “Herald” adına Çanakkale’deki Anzakların savaştığı bölgeleri ziyaret eden Mr. E. R. Peacock’ın İstanbul’dan gönderdiği telgraf haberi ile geçmişti. Bu haber ilk The Herald gazetesinin, 27 Aralık 1918 tarihli sayısının ilk sayfasında, manşetlerinden birinde “Anzakların Türk Savunucusu Müttefiklerin Ölümcül Hatasını Anlatıyor” üst başlığı verilmiş, Mustafa Kemal Paşa’dan da “Anzakların¹¹ Türk Savunucusu” olarak söz etmişti¹². Gazete bu üst başlığın hemen altında da “İstanbul ve Kemal Paşa Avustralya Destroyeriyle Ziyaret Edildi” başlığını da kullanmıştı.

Edward Robert Peacock¹³; bu tarihlerde; Akdeniz’de bulunan İtilaf Devletlerine ait donanmanın bir parçası olan Avustralya muhribi Warrego ve kardeş gemilerini, Çanakkale Boğazı’nda ziyarete gitmişti. “Karlı soğuk bir havada şafak vakti, Anzakların birkaç sene önce bulunduğu kumlu uçurumları ve dağları gezen” Peacock, “Çevremizde, sekiz aylık mücadele, acı ve fedakârlık yaşayanların ruhları havada süzülüyor gibiydi” dedikten sonra İngiliz “Triumph¹⁴ ve Majestic¹⁵” ile Fransız “Bouvet¹⁶” batık savaş gemilerinin gövdelerini ve enkazlarını nasıl gezdiğini anlatmıştı.

Gazete konumuz açısından önemli yerde ise “Komutan Röportaj Yaptı” alt başlığında, Peacock’tan 14 Aralık’ta İstanbul’dan gelen bir telgrafa göre onun, Mustafa Kemal Paşa ile yaptığı görüşmeyi anlatmıştı. Mustafa Kemal Paşa’nın 13

¹¹ Anzac diye kastedilen, Anzak çıkartmasının yapıldığı Anzac koyu ve Arıburnu gölgesidir.

¹² *The Herald* (Melbourn) 27 Aralık-December 1918 “*Turkish Defender of Anzac Describes Allies' Fatal Error - Constantinople ve Kemal Pasha- Visited in Australian Destroyer*” Bu röportaja ilk kez kısa da olsa Alper Karaşın tarafından değinilmiştir (Karaşın, 2020, s. 5-22.). Daha sonra ise daha geniş şekilde Belgi Dergisinde yayımlanmıştır (Başyigit & Özcan, 2023, ss. 1-18). **EK.1.**

¹³ “*Ernest Richard Peacock, 1857’de doğmuş ve 3 Eylül 1932’de Avustralya’nın Hawthorn şehrinde 75 yaşında ölmüştür. Melbourne’de Peacock Bros. Ltd. matbaa ve kırtasiye şirketinin kurucusudur. Avustralya’nın Melbourne şehrinde yayınlanan Herald Gazetesi’nde başyazarlık yapmış, 1924’den itibaren Avustralya’nın Çekoslovakya’da fahri konsolosu olmuştur.*” (Başyigit & Özcan, 2023, s. 3, dpn.1).

¹⁴ *HMS Triumph*, Birleşik Krallık Donanmasına bağlı bir ön-dretnot olarak Çanakkale Deniz Muharebesine katılmış ve bir Alman denizaltısı tarafından batırılmıştı.

¹⁵ *HMS Majestic* Birleşik Krallık Donanmasına bağlı bir zırhlı olarak Çanakkale Deniz Muharebesine katılmış ve bir Alman denizaltısı tarafından batırılmıştı.

¹⁶ *Bouvet* Fransa Donanmasının bir ön dretnotu olarak Çanakkale Deniz Muharebesine katılmıştı.

Kasım'da geldiği İstanbul'da¹⁷ hem İstanbul basınına hem de İngiliz basınına demeçler verdiği bilinmekteydi (Elmacı; 2022a) ancak anlaşıldığına göre aynı zamanda Paşa, Avusturalya basınına da demeç vermişti. Bu görüşmenin tarihini yeni bir bulgu ile tespit etmiş bulunuyoruz. Peacock, birkaç kez Mustafa Kemal Paşa ile görüşme yapmıştı. 1918 yılındaki bu görüşmesi sonrasında gazetelerde bir de 1922 Ekim ayında bir görüşme yaptığı bilinmektedir¹⁸. Peacock ile Mustafa Kemal Paşa'nın bu ilk röportajının tarihi, Peacock'un bu ikinci görüşmesinin olduğu günlerde çok net olarak 7 Aralık 1918 olarak görülmektedir. Çünkü 4 yıl sonra Peacock'un gazetesi Herald'ın 1922 (6 Ekim) sayısında "*Kemal; O'nun İmzaları*" üst başlığı ve "*Bay E. R. Peacock'a verilen fotoğrafta görüldüğü gibi Türk Liderinin Türkçe ve Fransızca imzaları.*" Alt yazısıyla verilmiş bir fotoğraf yayınlanmıştı. Mustafa Kemal Paşa; o röportaj sırasında Osmanlıca ve Latin harfleriyle imzalarını atmış ve üstüne de tarih olarak 7/12/1918 tarihini yazmıştı¹⁹.

İlk röportaja geri döndüğümüzde; "*1915 yılının Anzac ve Suvla ordularının Türk kumandanı Mustafa Kemal Paşa*"; Mr. Peacock'u "*mutlu ve memnunum*" kelimeleriyle selamlamıştı²⁰. Peacock, "*Bu kültürlü Türk*" dediği Mustafa Kemal Paşa ile "*lüks dairesinde röportaj yapma, kahve ile kaliteli sigara içme hissini gerçekten ilginç bulduğunu*" da eklemişti.

Mustafa Kemal Paşa'nın ilk sözünün, Fransızca olarak "*Avustralyalılar çok iyi savaşçılar*" olduğunu belirten Peacock; kendi arkadaşları ile sık sık yaptığı görüşmelerde, Türkler için "*korkunç*"²¹ terimini kullanmalarına rağmen "*ama cesur olduklarını düşünüyorlardı*" dediğini belirtmiş ve Mustafa Kemal Paşa'nın, çıkarmanın başladığı ve hastalandığı iki hafta öncesine kadar Anafarta ve Anzak bölgesindeki Türklerle komuta ettiğini de eklemişti.

¹⁷ Yenigün; 14 Teşrinisani-Kasım 1334-1918. "*Mustafa Kemal Paşa*"

¹⁸ *The Herald* (Melbourne), 3 Ekim-October 1922, "*Close-Up Of Kemal- Dandy And Dictator- Man Who Fought Anzacs*"- *Northern Star* (Lismore) Wednesday 1 Kasım-November 1922) Görüldüğü üzere Mustafa Kemal Paşa bir asker olduğu için daha 1922 yılından itibaren "*diktatör*" olarak gösterilmiştir. Avustralya basınında onun daha bu erken tarihte bile "*diktatör*" olarak gösterilmesinin ana nedeni olarak onun bir asker olmasının etkisi olduğu da bir gerçektir.

¹⁹ *The Herald* (Melbourne), 6 Ekim-October 1922. "*Kemal, His Marks*"; Gazetenin, o tarihte Mudanya Antlaşması ile ilgili bir Türkiye haberinin sonuna eklediği bu imza fotoğrafında Mustafa Kemal Paşa o görüşmede imzaladığı bu notta kendisini "*Mustafa Kemal Général chef des ? armées*" olarak tanıtmıştı. **EK.2**

²⁰ Peacock; Mustafa Kemal Paşa'nın bu nezaketini Türk liderlerin aşırı nezaket içeren samimiyet atmosferine bağlamıştı.

²¹ Burada Peacock; Türkler için "*terrible*" kelimesini kullanmıştır. Daha sonraki haberlerde bu kelimenin Mustafa Kemal Paşa tarafından Avustralyalılar için söylediği ortaya çıkacaktır.

Haberin burasında Peacock, Mustafa Kemal Paşa'nın Anzac saldırısını "iyi ve güçlü bir fikir" olarak nitelendirdiğini belirttiği sonra; "önce deniz saldırısını yapmak, sonra gitmek ve sonra geri dönmek bir hataydı." Eleştirisini getirdiğini ve "eğer karaya çıkış, ilk deniz saldırısıyla birleştirilseydi başarılı olacak ve İstanbul ele geçirilebilecekti. Uyarıları aldık ve güçlü savunmalar hazırladık, çünkü haftalar öncesinden İngilizlerin karaya çıkış yapacaklarını, yani savunmamızın gücünü yıpratmaya çalışacaklarını biliyorduk. Anzac'a çıkmanın imkânsız olduğunu düşünmüştüm" (The Herald (Melbourn) 27 Aralık-December 1918) cümlelerini söylediğini eklemiştir.

Peacock'ın "Sonra?" diye sorması üzerine Mustafa Kemal Paşa da; "Çok büyük bir alanı tutmaya çalışırken hata yaptınız. Avustralyalılar daha küçük bir alanı işgal etmiş olsalardı, daha az kayıpla, güvenli bir şekilde tutacaklardı. Hatayı hemen gördüm ve küçük kuvvetlerle merkezimize karşı çıkarken, ana kuvvetimi sola göndererek kanatta ilerledim"²² diyerek açıklamıştı.

Nitekim Mustafa Kemal Paşa da bu konuyu 1916 yılında yazdığı Arıburnu Muharebatı raporlarında "Düşmanın karaya çıkmış olan kuvveti, sekiz taburdan fazlaydı. Bu kuvvet kendisiyle orantısız, gayet geniş bir cephe üzerinde 261 rakımlı tepeye kadar kuzeyden ve Kemalyeri'nin bulunduğu sırtların batı yamaçlarına kadar doğudan ilerleyebilmişti. Ancak bu uzun cephe hattı, oldukça engebeli birtakım derelerle kesiliyordu. Bu sebeple düşman, cephesinin hemen her noktasında zayıftı. Conkbayırı kuzeyinde mevzi alan 19'uncu Tümenin seri dağ bataryası, Arıburnu çıkarma noktasını ateş altına aldığı için, düşmanın karaya çıkarma yapmaya devam ettiği birlikler güçlüklerle karşılaştı ve çıkarma ertelenmek zorunda kaldı. 57'nci Alayın Conkbayırı ve Suyatağı hattından 261 rakımlı tepe istikametinde, dar cephede yoğun olarak düşmanın çok önemli olan sol kanadına yüklenmesi ve iki taburdan ibaret olan 27'nci Alayın da Merkeztepe genel istikametinde düşmana atılması, düşmanı geri çekilmeye mecbur etmişti." şeklinde açıklamıştı (Mustafa Kemal, 1968, s. 18)

Burada Peacock, Mustafa Kemal Paşa'nın, Türklerin 25 Nisan'daki çıkartma günü, piyadelerinin ve kuşatma kanatlarının hareketlerini çizdikten sonra bu çıkarma için "Çok ağır kayıplar yaşadık. Ama saldırı gücünüzü neredeyse yok ettik. Onları savaş gemilerinin koruması altında olduğu kıyıdaki küçük bir alana sürdük. Bu çok cesur bir maceraydı ve bölgede daha fazla asker(Anzak) olsaydı başarılı olurdu. Yapılan işi yalnızca en cesur askerler başarabilirdi. Birkaç hafta boyunca başarısızlıktan korktuk, ama sonra güvenimiz mutlak hale geldi ve Suvla çıkış sonrasında her zaman en iyi pozisyonları aldık." Dediğini de eklemiştir (The Herald (Melbourn) 27 Aralık-December 1918).

Telgrafının bu kısmında Peacock, Mustafa Kemal Paşa'nın kendi mühimmatlarının da o an için çok az olduğunu kabul ettiğini ancak devam

²² Konuşmanın bu kısmı "Tutulan Alan Çok Büyüktü" alt başlığı ile verilmiştir.

edileceği zaman mutlaka yeterli mühimmatın bulunduğunu da söylediğini belirttiikten sonra bu durumu “*mühimmatın her zaman az olduğu ama hiç tükenmediği*” şeklinde değerlendirdiğini ekledikten sonra Mustafa Kemal Paşa'nın Kafkasya ve Suriye'de de komutanlık yaptığını da okuyucularına duyurmuştu. Peacock son kısımda ise “*Bizimle bu kadar acı bir şekilde savaşan bir adamın huzurunda olduğumuzu anlamak oldukça zordu. Avustralyalıların cesaretinden ve becerikliliğinden o kadar içtenlikle bahsetti ki ayrılmadan önce kendimi, Avustralya'yı ziyaret edecek olursa eski rakiplerinin çoğunun, onu görmekten mutlu olacağını söylerken buldum.*” Diyerek memnuniyetini de göstermişti.

Görüleceği gibi daha sonra, Anzaklar arasında Mustafa Kemal Paşa'nın nasıl algılandığı ve hala bugün bile nasıl olumlu söz edildiğini düşünecek olursak, Peacock'un bu isteğini bu tarihte söylemesi önemlidir. Ayrıca Atatürk'ün bu algısına, bu röportajı ile en büyük katkıyı da kendisinin yaptığı da açıktır. Zira bu röportajda Mustafa Kemal Paşa'nın Avustralyalıları övmesi ve samimi konuşması çok değerli bulunacaktır ki 1919 başlarına kadar O'nun bu demeci sürekli birçok gazetede, farklı formatlarda tekrarlanacaktır.

PEACOCK'UN DEMECİNİN MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN TANINMASINA KATKISI

Avustralya'da ülkenin değişik yerlerinde çıkartılan Daily Examiner, Daily Herald, Daily Mail, Daily Standard, Darling Downs Gazette, Geelong Advertiser, The Herald, Kyneton Guardian, Maryborough Chronicle, Rutherglen Sun and Chiltern Valley Advertiser, The Ballarat Star, The Fremantle Times, The Maitland Weekly Mercury, The Mercury, The Riverine Herald, The Sun, The Sunday Times, Toowoomba Chronicle, Warwick Examiner and Time gibi gazeteler bulunmaktaydı.

Avustralya'nın en önemli gazetelerinden olan ve 1903 tarihinde kurulmuş The Sun gazetesi, New South Wales eyaletine bağlı Sydney şehrinin gazetesiydi (Ay, 2018, s. 7). Aynı şekilde The Daily Telegraph da Sidney şehrinde 1879 yılında kurulmuş bütün tarihi boyunca İşçi Partisine karşı olarak koyu bir Liberal Parti destekçisi olmuştur. Tasmania eyaletinde çıkan The Mercury, 1854 yılında kurulmuş muhafazakâr çizgiye sahip bir gazeteydi (Ay, 2018, s. 7). Her siyasi görüşten gazetelerin olduğu Avustralya gazeteleri sol, Avustralya Federasyonu'na yakın olan ve karşı olan, liberal, muhafazakâr tüm siyasi farklılıklara rağmen aşağıda da görüleceği üzere, Mustafa Kemal Paşa'ya sayfalarında yer verecektir.

Peacock'un Herald gazetesinde yayımlanan bölgeyi de ayrıntılı anlattığı telgraf haberi; ertesi gün bizim tespit edebildiğimiz kadarıyla 7 ayrı gazetede genelde de sadece Mustafa Kemal Paşa'nın demeci verilerek, ama farklı başlıklarla kendine yer bulmuştu. Belliydi ki Peacock'un bu haberinin sadece Mustafa Kemal Paşa'nın Avustralyalı askerleri övdüğü kısımları ilgi çekmişti.

Bunlardan ilki, Peacock'un da özel muhabiri olduğu Sydney'deki The Sun gazetesi idi. "The Sun", biraz daha özel bir sunum ile bir gün sonra 28 Aralık'ta ilk sayfada haberi okuyucularına yansıtmıştı. "The Sun"; "Gelibolu Kumarı" manşetiyle ve "Türk Komutanının Yorumu- "Sun" için Dikkat Çekici bir Görüşme" alt başlıklarıyla sadece Mustafa Kemal Paşa ile olan demecin haberini vermiş ve özellikle de Avusturyalılara Mustafa Kemal Paşa'nın "Avustralyalılar çok iyi savaşçılar. Adamlarımla sık sık onlar hakkında konuştum ve onlar Avusturyalıları korkunç ama cesur olduklarını düşünüyorlardı"²³ şeklindeki cümlesini ayrı bir formatta tek olarak yansıtarak sunmuştu.

Peacock'un İstanbul'dan gönderdiği ve Mustafa Kemal Paşa ile yaptığı görüşmeleri de içeren aynı telgraf haberi, yine 28 Aralık 1918'de Avustralya'nın güneydoğu kıyılarındaki Victoria bölgesindeki "Geelong Advertiser" gazetesinde, o da sadece Mustafa Kemal Paşa ile olan kısımları verilerek haberleştirilmişti. Gazete bu demeci "Gelibolu'da Neden Kaybettik" manşetiyle ve "Bombalama Bir Hataydı- Alan Çok Geniş Tutuldu" alt başlığıyla vermişti²⁴.

Yine Victoria bölgesi gazetelerinden "The Ballarat Star" gazetesi de aynı gün "Avustralya'nın Fedakârlıkları- Anzak"²⁵ Tekrar Ziyaret Edildi- Tarihi Eylemlerin Sahneleri" başlığı ile bu telgraf haberini değişiklik yapmadan ilk sayfasında, geniş olarak ve aynen okuyucularına duyurmuştu²⁶. Gazete, haberinin Peacock tarafından "Herald" ve "Sun" gazeteleri için İstanbul'dan telgrafla gönderildiğini de eklemiş ve "Anafartalar ve Anzac bölgelerinden kuvvetlerini komuta eden" Mustafa Kemal Paşa'nın demecini de aktarmıştı. Aynı gün aynı haberi Avustralya'nın Oüensland bölgesinin en batısındaki bir başka gazete olan "Daily Standard" gazetesi de haberleştirmişti. Gazete, "Bir Hata" üst başlığı ve "Gelibolu Seferi" ile "Türkler Bunu Biliyordu." Alt başlıklarıyla bölge ile ilgili haberleri vermeden sadece Peacock'un İstanbul'da Mustafa Kemal Paşa ile yaptığı

²³ The Sun (Sydney); 28 Aralık-December 1918, p. 1. "Gallipoli Gamble- Turk Commander's Review" Peacock'un bu röportajı bir telgraf ile verilmişti ve bundan dolayı konuşma cümleleri tırnak içine alınmıştı. Ancak burada da görüldüğü üzere bu demecite konuşanın kimliği değişmiş durumdadır. Öncesinde Peacock'un kendi arkadaşlarının Türkler ile ilgili "korkunç ama cesur" dediği belirtilmişken burada tam tersi Mustafa Kemal Paşa'nın Avustralyalılar için bu tanımı kullandığı yazılmıştır. İlerleyen günlerde Peacock da bunun farkına varacak ve hem demecin büyük ilgi görmesinden hem de yapılan yanlışlıklardan dolayı bu görüşmeyi daha ayrıntılı verecektir. **EK.3**

²⁴ Geelong Advertiser (Victoria); 28 Aralık-December 1918, p. 4. "Why We Lost Gallipoli"

²⁵ Burada Anzac derken Anzak askerlerinin çıkartma yaptığı bölge kastediliyor.

²⁶ The Ballarat Star (Victoria); 28 Aralık-December 1918, p. 1. "Australia's Sacrifices-Anzac Revisited. Scenes of Historic Deeds" The Ballarat Star Avustralya'da Victoria bölgesinin gazetesidir. İlk çıkış tarihi 22 Eylül 1855 olan gazete 13 Eylül 1924'de The Ballarat Courier ile birleşmiştir. Bknz. State Library Victoria.

röportajı vermişti²⁷. Brisbane'nin bir diğer gazetesi "Daily Mail" de aynı gün, Londra kaynaklı haberi "*Gelibolu Destanı- Müttefiklerin Hataları- Önde Gelen Türk'ün Görüşleri*" manşetini kullanarak yine sadece Mustafa Kemal Paşa'nın demecini Peacock'un haberiyle sayfalarına yansıtmıştı²⁸.

Haberi aynen veren gazetelerden bir diğeri de Avustralya'nın batısındaki Ouenland bölgesinin "Warwick Examiner and Times" gazetesi idi ve o da Birleşik Kablo Servisi'nin Doğu muhabiri olduğunu söylediği Peacock'ın İstanbul ve Çanakkale bölgesindeki Avustralya savaş alanlarında yine birkaç sene önce savaşta da tahrip olmuş Warrego destroyeri ile yaptığı geziden söz etmiş ve "*Anzac ve Suvla körfezindeki Türk ordularının komutanı*" diye nitlediği Mustafa Kemal Paşa ile yapılan röportajı aynen yansıtmıştı²⁹. Londra kaynaklı gösterdiği ve beşinci sayfasında verdiği bu demeci "*Tarihi Su Yolu*" ve "*Anzak Sahneleri Tekrar Ziyaret Edildi.*" Üst manşetiyle veren gazete, özellikle Mustafa Kemal Paşa'nın "*Avustralyalılar çok iyi askerler*" cümlesini öne çıkarmıştı.

Aynı demeci sayfalarına yansıttığı tespit edilen son gazete ise yine aynı bölgedeki, Toowoomba'nın gazetesi "Toowoomba Chronicle"dır. Gazete, aynı günlü sayısında "*Anzak Yankısı*" başlığı ile verdiği ve kaynak olarak da Londra merkezli Reuter'ı gösterdiği haberinde; Peacock'un sadece Mustafa Kemal Paşa ile yaptığı görüşme ile ilgili kısımları aynen vermiş³⁰, özellikle de Paşa'nın Avustralyalılar hakkındaki olumlu görüşlerini ve savaş sırasında Anzakların hatalarını samimi şekilde anlattığı kısımları öne çıkarmıştı.

Görüldüğü üzere İstanbul'dan gönderilen Peacock'un Gelibolu ile ilgili 27 Aralık'ta ilk yayımlanan ilk geniş haberine; bir gün sonra hem de yedi gazete yer vermişti. Ancak dikkat çekici olan nokta ise, ilk yayındaki ayrıntılı görüşlere rağmen bir gün sonraki gazetelerde sadece Mustafa Kemal Paşa'nın "*Gelibolu Muharebeleri ve Avustralyalılar*" hakkındaki samimi düşüncelerine yer verilmesiydi. Belliydi ki bu görüşler çok ilgi çekmişti.

Ancak daha önemlisi de; bu ilgi çeken röportajın, Avustralya gazeteleri tarafından arka arkaya ve farklı günlerde sayfalarına tekrar tekrar taşınmaya başlaması olacaktı. Nitekim batıdaki New South Wales (Grafton) bölgesindeki "Daily Examiner" gazetesi, iki gün sonra "*Gelibolu Seferi- Türk Generalleri Röportaj- Çok Cesur Bir Macera*" başlıklarıyla aynı röportajı vermiş ve özellikle

²⁷ *Daily Standard*; (Brisbane), 28 Aralık-December 1918, p. 4. "*A Mistake-Gallipoli Campaign-Turks Knew Of It.*"

²⁸ *Daily Mail* (Brisbane), 28 Aralık-December 1918, p. 7 "*Gallipoli Epic- Allies' Mistakes-Leading Turk's Views*"

²⁹ *Warwick Examiner and Times* (Qld), 28 Aralık-December 1918, p. 5 "*The Historic Waterway- Anzac Scenes Re Visited*"

³⁰ *Toowoomba Chronicle* (Qld.), 28 Aralık-December 1918, p. 5. "*An Anzac Echo*"

de; Mustafa Kemal Paşa'nın "Avustralyalılar çok iyi savaşçılar. Adamlarımla sık sık onlar hakkında konuştum ve onlar Avusturalyalıları korkunç ama cesur olduklarını düşünüyorlardı"³¹ cümlesini ön plana çıkartmışlardı.

Bundan bir gün sonra, yılın son gününde; Victoria bölgesinin "Rutherglen Sun and Chiltern Valley Advertiser" gazetesi de, "Türk Komutan Röportaj Verdi" başlığı ile aynı içerikli Peacock'un haberini kamuoyuyla paylaşmış ve Mustafa Kemal Paşa'nın Avusturalyalıları öven ve samimi görüşleriyle Paşa'yı tanıtmıştı³².

İlginç olan ise Mustafa Kemal Paşa'nın verdiği bu demeç, ilerleyen günlerde de sanki yeniymiş gibi başka Avusturalya gazetelerinde de kendine yer bulacak olmasıydı. Yine ülkenin batısındaki "Maryborough Chronicle" gazetesi yeni yılın ilk gününde 1 Ocak 1919 tarihli sayısında "Gelibolu Seferi" manşetiyle ve "Önde Gelen Türk'ün Görüşleri" alt başlığı ile verilmiş ve Mustafa Kemal Paşa'nın Avusturalyalılar hakkındaki güzel sözleri yansıtılmıştı³³. Bu gazete de Peacock'un Çanakkale Boğazı ziyaretindeki diğer gözlemlerini vermeyip sadece Mustafa Kemal Paşa'nın Çanakkale Muharebesi ile Avusturalyalılar hakkındaki güzel sözlerini paylaşmıştı.

Bu önemli röportaj sadece Avusturalya'nın doğusunda değil, batısında Perth bölgesine de yayılmış ve "The Sunday Times" gazetesi de 12 Ocak tarihli sayısında "Anzak Yeniden Ziyaret Edildi"³⁴ başlığı ve "Tahliyenin Yıldönümü" alt başlığı ile aynı röportajı haberleştirmişti. Gazete, 1915 yılında Anzak bölgesinde ve Suvla'da Türk ordularına komuta eden Mustafa Kemal Paşa tarafından Bay Peacock'a "olağanüstü bir röportaj" verildiğini öne çıkartarak, Mustafa Kemal Paşa'nın Avusturalyalıların cesur ve iyi savaşçı olduğunu ve Anzakların da çıkartma planının iyi ve güçlü bir düşünce olduğunu belirttiği cümleleriyle birlikte; çıkartma kararının, ilk deniz savaşıyla birlikte olması halinde başarılı olacağı ve birliklerin bu sayede İstanbul'u ele geçirebilecekleri görüşlerini de aynen vermişti.

Peacock'un Çanakkale'ye gitmesi ve İstanbul'da savaşın önemli liderlerinden Mustafa Kemal Paşa ile röportaj yapması Avusturalya'da basınında kendine oldukça fazla yer bulmuştu. Mustafa Kemal Paşa'nın, Avustralyalılarla ilgili söyledikleri ve Çanakkale Muharebesi ile ilgili samimi açıklamalarının Avustralya kamuoyunda üstte görüldüğü üzere fazla ilgi çekmiş olması, Peacock'un da haberi daha geniş ve hataların düzeltilmiş hali ile vermesine neden

³¹ *Daily Examiner*; (Grafton,) 30 Aralık-December 1918, "Gallipoli Campaign-Turkish General Interviewed-A Very Daring Adventure."

³² *Rutherglen Sun and Chiltern Valley Advertiser* (Victoria) 31 Aralık-December 1918, "Turkish Commander Interviewed".

³³ *Maryborough Chronicle*; 1 Ocak-January 1919 "Gallipoli Campaign. Leading Turk's Views"

³⁴ *The Sunday Times* (Perth); 12 Ocak-January 1919 "Anzac Revisited - On the Anniversary of the Evacuation"

olacaktı. Peacock bu ilk haberden iki ay sonra yine “The Herald” gazetesine yeniden bir telgrafla haber yapmış, Mustafa Kemal Paşa’yı daha geniş tanıtarak onunla yaptığı röportajı da, kendi sorduğu ve Mustafa Kemal Paşa’nın verdiği yanıtlarla daha ayrıntılı hale getirmişti.

Peacock’un bu haberi “The Herald” gazetesinde, 27 Şubat 1919 tarihinde “*Gelibolu'nun Savunması*” manşetiyle ve “*Türk Liderin Hikâyesi- Avustralya'nın Cesaretini Övdü*”³⁵ alt başlığı ile yayımlanmıştı.

B. R. Peacock imzalı haberin ilk satırlarında, daha önceki haberinden daha ayrıntılı olarak “*Ekselansları General Mustafa Kemal Paşa, önce Arıburnu-Anzak Koyu'nda savunmadan sorumlu olan ve daha sonra Gallipoli Yarımadası'nın bu bölümünde tüm alanı oluşturan Anafarta'da faaliyet gösteren tüm kuvvetlerin komutasında olan generaldir.*” şeklinde Mustafa Kemal Paşa’yı tanıtmıştı (*The Herald* (Melbourne) 27 Şubat-February 1919).

Peacock, Mustafa Kemal Paşa’nın “*bir Avustralyalının onu görmek istediğini duyduğunda, hiç zorluk çıkarmadan röportaj vermeyi kabul ettiğini*” belirttiikten sonra, Gelibolu yarımadasındaki savaş ile ilgili röportajın Fransızca yapıldığını ve Mustafa Kemal Paşa’nın konuşmasında “*en kibar ve özgür*” haliyle bulunduğunu eklemiştir.

Görüşme ile ilgili “*Mutlu ve memnun*” kelimelerini kullanan Mustafa Kemal Paşa “*Türkler cesur adamları sever. Subaylarım mücadeleyi izlerken, Avustralyalıların cesaretini ve yiğitliğini sık sık alkışladılar.*”³⁶ Demiştir.

Peacock’un, “*Yarımada ve Çanakkale Boğazı'na yapılan saldırının tüm politikası hakkında ne düşünüyorsunuz?*”³⁷ Sorusuna ise;

“*İyi, güçlü bir fikirdi ve önceki deniz saldırısı olmasaydı başarılı olabilirdi, ama önce bir deniz saldırısı yapıp sonra oradan uzaklaşıp tekrar geri dönmek bir*

³⁵ *The Herald* (Melbourne 27 Şubat-February 1919 “*Gallipoli's Defence. Turkish Leader's Story- Australian Valor Praised*”).

³⁶ Peacock’un 27 Aralık 1918 tarihli ilk röportaj haberinde; konuşma tırnak içinde verilmediği için “korkunç” kelimesinin Türkler için Peacock tarafından söylendiği görülmekteydi. Daha sonraki bazı gazeteler bu cümleyi doğru olarak Mustafa Kemal Paşa tarafından, Avustralyalılar için söylendiğini haberleştirmişlerdi. Nitekim Peacock daha ayrıntılı olarak verdiği 27 Şubat tarihli haberinde bunu düzeltmiş ve bu cümleleri Mustafa Kemal Paşa ağzından vermiştir. Ancak ilginç olan şu ki ilk röportajda Avustralyalılar için kullanılan “*teribble-korkunç*” kelimesi 27 Şubat haberinde bulunmamaktadır.

³⁷ Demecin tam anlaşılmadığı görüldüğünden; aynı demeç Peacock tarafından sorularla daha anlaşılır hale getirilmiştir.

hataydı. Bu bizi daha temkinli yaptı ve savunmamızı güçlendirmek için bize zaman kazandırdı. Donanma ve ordu ilk etapta bir araya gelmeliydi.”³⁸ Yanıtını vermişti.

Mustafa Kemal Paşa; Peacock’un “asıl saldırı ve karaya çıkış” ile ilgili olarak yorumunu sorduğunda ise; “İngilizlerin kalıcı bir karaya çıkış yapmak istediğini hemen anladım. Bu karaya çıkışı ve dolayısıyla da savunmanın gücünün etkilenmesini engellemek için elimden geleni yaptım. Karaya çıkışın gerçekleşeceğinin mümkün olduğunu düşünmemiştim. Çıkarma gerçekleştirildikten sonra Avustralyalılar, indirdikleri asker sayısıyla çok büyük bir yay çizmeye çalışırken hata yaptılar. Bu kadar uzun bir çizgiyi ancak ince bir bedenle yapabilirlerdi. Bu durumu çok çabuk fark ettim, bu yüzden Avustralyalıların merkezini meşgul etmek için nispeten zayıf bir kuvvet gönderdim ve ana saldırımı kuzeyden, kıyıya yakın Avustralyalıların soluna yaptım.” Yanıtını vererek durumu net olarak ortaya koymuştu (*The Herald* (Melbourne) 27 Şubat-February 1919).

Peacock; “Kahraman General” dediği Mustafa Kemal Paşa’nın bu noktada eline bir kalem ve kağıt aldığını ve taktiklerini göstermek için arazinin bir taslağını çizerek anlatmaya devam ettiğini belirtmişti. “Bunun etkisi, saldıran gücün neredeyse yok edilmesi idi, kendi kayıplarımız da çok ağırdı, ancak saldırganları kendi donanmalarının koruması altında oldukları kıyıdaki çok daha küçük bir kavise geri götürmeyi başardım. Hata şuydu ki, bu kadar uzun hatta çok az adamları vardı. Bu Avustralyalılar için çok cüretkar bir maceraydı ve sadece en cesur birlikler onların yaptıklarını başarabilirdi.” (*The Herald* (Melbourne) 27 Şubat-February 1919).

Peacock Mustafa Kemal Paşa’nın, aynı gece, esir edilmiş iki Avustralyalı subay ile görüştüğünde hatları incelediğini ve onlara cesaretleri hakkında ne düşündüklerini sorduğunu da anlatmıştı. Ardından sorduğu “Bu girişimin başarılı olacağını ve İngilizlerin geçeceğini mi düşündünüz?” sorusuna Mustafa Kemal Paşa; “Aslında çıkarma fiilen gerçekleştirildikten sonra İngilizler en iyi pozisyona sahipti ve nihai sonuç konusunda şüpheliydim. Daha sonra, tüm alanın komutası bana verildiğinde ve tüm savunmayı koordine edebildiğimde, güvenim arttı ve çıkartmanın başarılı olmasını imkânsız kılan önlemler aldım. İkinci çıkıştan sonra savunmamız pozisyonun en iyisine sahipti ve güvenim artmıştı Ülkenin doğası ve diğer koşullar savunmaya şüphesiz avantaj sağladı.” Yanıtını vermişti (*The Herald* (Melbourne) 27 Şubat-February 1919).

Peacock, haberinin burasında “General” Mustafa Kemal’in hastalığından dolayı, tahliyeden yaklaşık 10 gün önce komutanlığından vazgeçmek zorunda kaldığını da belirtmiş ve “Tam bizim tahliyemiz sırasında cephanenizin yetersiz olduğu ve emekli olmak üzere olduğunuz doğru mu General?” sorusunu sormuştu.

³⁸ *The Herald* (Melbourne) 27 Şubat-February 1919 “Gallipoli’s Defence. Turkish Leader’s Story-Australian Valor Praised”. EK.4.

Mustafa Kemal Paşa da bu soruyu “Hayır dayanacak kadar güçlüydük. Her zaman mühimmatımız az olur ama devam etmek için her zaman yeterince mühimmatımız olurdu; her zaman azdır, ama bitik değildir.”³⁹ Şeklinde yanıtlamıştı. Yine Mustafa Kemal Paşa, Peacock’un “Çanakkale Boğazi çevresindeki kalelerin koşulları hakkında herhangi bir şey biliyor musunuz?” sorusuna da akıllıca “Hayır, bu benim bölgem içinde değildi” yanıtını vermişti.

Gelibolu’daki Çanakkale Muharebesinden sonra, Kafkaslar’daki II. Ordu’nun, daha sonra Suriye’deki VII. Ordu’nun ve sonra da yine Suriye’deki II ve VII. Orduların birleşik grubunun komutasını üstlenerek bu cephede tekrar Avustralya birlikleriyle temas kurduğunu belirten Peacock, Mustafa Kemal Paşa’nın bugünlere gelişte, Avusturyalıların gönlüne girmesine neden olacak “Avustralyalıların cesaretini her zaman çok takdir edeceğim” ve “Savaş alanında doğan ve geliştirilen saygı ve itibar kalıcı olacaktır.” Cümlelerini söylediğini belirtmişti.

Peacock memnuniyet ve şaşkınlığını, lüks bir şekilde döşenmiş resepsiyon salonunda onunla keyifli şekilde oturup, kahve ve sigara içerken Avustralyalılara karşı savunmayı organize eden adamın huzurunda olduğunu anlamanın zor olduğunu belirterek dile getirmiş ve “Tabii ki bu sadece askeri bir meseleydi. Saldırı ve savunma ve o bir savunmacıydı.” cümlelerini kullanmıştı.

“The Herald” gazetesinde iki ay önce haberleştiği Mustafa Kemal Paşa röportajını yeniden ve daha ayrıntılı veren Peacock; son kısımda Mustafa Kemal Paşa’nın görünümü ile ilgili bilgiler vermişti. General Mustafa Kemal’i, orta boylu, yaklaşık 45 yaşında, kibar, açık sözlü, kendine özgü bir tavırla sağlam bir şekilde inşa edilmiş, son derece nazik ve çok Avrupalı görünümlü bir adam olarak nitelmiş, dış görünümünü de bir General’in normal gri üniformasını giymiş ve rütbesinin süslerini de boynundan sarkıtmış olarak tanımlamıştı⁴⁰.

Peacock ayrılırken, Mustafa Kemal Paşa’ya Avustralya’yı ziyaret edecek olursa, Gelibolu Yarımadası’ndaki eski rakiplerinin çoğunun onu burada görmekten mutlu olacağına dair güvence verdiğini belirtmişti. İç sayfada, nerdeyse bir gazete sütununda başta aşağıya yer bulan Mustafa Kemal Paşa ile yaptığı bu röportajın ekinde Peacock; kendisini görüp “siz Avusturalyalı mısınız?” diyen bazı Türklerle

³⁹ Peacock 27 Aralık 1918 tarihinde haberi ilk verdiğindeki ile hemen hemen aynı bilgileri vermişti. Ama bu kez farklı kelimelerle ve daha ayrıntılı, soru yanıt şeklinde Mustafa Kemal Paşa ile yaptığı röportajı iki ay sonra yine haberleştiği.

⁴⁰ Peacock; 3 Ekim 1922 yılındaki haberinde Mustafa Kemal Paşa ile “ilk görüşmesini” “Üniforma giymiyordu. Modanın zirvesinde giyinmişti; elbisesinde kaba olacak hiçbir şey yoktu, her şey centilmence ve zevkliydi. Aslında elbisesi içinde kusursuzdu ve tavrı görünüşte samimi, sıcak ve dürüstü.” Şeklinde anlatmıştı. *The Herald* (Melbourne), 3 Ekim-October 1922, p. 6. “Close-Up Of Kemal- Dandy And Dictator- Man Who Fought Anzacs”)

ve önemli bir denizciyle de görüşmesini de “ilgi çekici” olarak nitelendirerek yayınlamıştı. Buna göre konuştuğu Türkler; isimlerinin verilmesini istemeden bir Avustralyalı siyasetçi olan Bay Hughes⁴¹ hakkında olumlu görüşlerini paylaşmışlardı. Peacock da; özellikle üst düzey denizcinin siyasette olmadığını belirtme gereği duyarak Bay Hughes’un harika bir adam olduğunu, onun tüm kitaplarını okuduğunu ve bir not defterinde onun tüm İngilizce konuşmalarını sakladığını söylemesini demecinin sonuna eklemişti.

Peacock’un Mustafa Kemal Paşa ile daha ayrıntılı olan bu özel röportajı; nerdeyse bir on gün sonra Avustralya’nın güney bölgesindeki Gulburne’daki Echuca’da çıkan “The Riverine Herald” gazetesinin 10 Mart 1919 tarihli sayısında aynen verilmişti⁴². The Riverine Herald gazetesi; The Herald gazetesinden farklı olarak haberin başlığını “*Gelibolu’nun Türk Savunmacısı*” olarak vermiş ve Peacock imzalı haberi yayımlayarak Mustafa Kemal Paşa’yı daha ayrıntılı olarak Güney Avustralya’ya yeniden tanıtmıştı.

Mustafa Kemal Paşa’nın Avustralya topraklarında tanınması devam etmekteydi. Aynı haber bu kez 18 gün sonra 28 Mart 1919 tarihinde bir başka Avustralya gazetesi The “Fremantle Times” gazetesinde de aynen ve “*E. R. Peacock*” imzasıyla verilmişti⁴³. Bu kez Batı Avustralya’da çıkan The “Fremantle Times”; bu röportajı bir ay önceki The Herald gazetesinin de verdiği gibi “*Gelibolu Savunması*” sür manşetiyle ve “*Türk Liderin Hikayesi- Avustralya Cesaretini Övdü*” alt manşetiyle sayfalarına yansıtmış ve bir kez daha Mustafa Kemal Paşa Avusturalyalılara tanıtılmıştı.

Mustafa Kemal Paşa aynı gün 28 Mart 1919 tarihli ve Avustralya’nın güney ucundaki Tasmanya adasının Hobart şehrinin gazetesi “*The Mercury*” gazetesinde yine Peacock’un yeni bir haberinde kendine yer bulmuştu. The Mercury gazetesine Peacock’un yazdığı “*Anzalar Gallipoli’ye Geri Dönüyor.*” ve “*Siperlere Bir Yolculuk*” başlıklı yazıda⁴⁴; o dönemde görevde olan Avusturalyalı subaylar ve halen de orada görevli olan askerlerle Gelibolu yarımadasını gezmeleri anlatılmıştı.

⁴¹ William Morris Hughes (Billy Hughes) 1915 tarihinde Başsavcı iken kısa bir süre sonra Avustralya Başbakanı olacaktır. (Karaşin, 2019, s. 33). Bir siyasetçi olan Hughes; 10 Ağustos 1920’de Avustralya adına Sevr Antlaşması’nı imzalamıştı (Karaşin, 2019, s. 65.). Ve 9 Şubat 1923 yılına kadar da Başbakanlığa devam edecekti (Özcan, 2023, s. 82).

⁴² *The Riverine Herald*; (Echuca) 10 Mart-March 1919, “*The Turkish Defender of Gallipoli*” **EK.5**.

⁴³ *The Fremantle Times* (West Australia) 28 Mart-March 1919. “*Gallipoli’s Defence. Turkish Leader’s Story-Australian Valor Praised*”.

⁴⁴ *The Mercury*; (Hobart) 28 Mart-March 1919 “*Anzacs Return To Gallipoli. A Trip To The Trenches*”

SONUÇ

Mustafa Kemal Atatürk'ün adının ve Çanakkale Muharebesindeki önemli rolünün Avustralya basınında yer alması önemliydi. Daha önemlisi ise bu yer alışın, daha 1918 Aralık sonrasındaki Nisan 1919'a kadar yani yaklaşık dört ay gibi kısa bir sürede gazetelerde daha da büyümesidir. Ayrıca anonim olarak bilinen ve Atatürk'ün "1934 yılında bir konuşması" denilerek yayılan, Anzak askerlerinin hakkında söylediği samimi duygular içeren ve hem Türk tarafında hem de Anzak tarafında anıtlar altına yazılan sözleri ile başladığı düşüncesinin eksik olduğu anlaşılmıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın (Atatürk) 13 Kasım 1918 tarihinde geldiği İstanbul'da ülkenin düştüğü durumdan kurtarma çabalarının olduğu dönemde, 7 Aralık 1918'de bir Avustralya gazetecisine verdiği demeç bu algının başlangıcını oluşturmuştur⁴⁵.

Özellikle Mustafa Kemal Paşa'nın demecinin, Avustralyalı askerlerin cesur olduğunu vurguladığı yönleriyle birlikte, Anzak askerlerinin Çanakkale bölgesinde çıkış yaptıkları zamanki hatalarını ve başarılarını açık, net ve samimi olarak anlatması 1918 tarihli bu demeci çok önemli hale getirmiştir. Makalede belirtildiği gibi neredeyse bir yıl içinde Avustralya'nın batısından doğusuna ve kuzeyinden güneyine birçok gazetede ilk olarak 8 gazetede sonra da ayrı ayrı günlerde ayrı ayrı formlarda verilmesi Atatürk'ün bölgede daha önce tanınmasını sağlamıştır.

Belirli aralıklarda ve Avustralya'nın değişik bölgelerindeki gazetelerde, farklı aralıklarla hemen hemen aynen verilen bu röportajlarda özellikle Mustafa Kemal Paşa'nın Avustralyalıları övmesi ön plana çıkartılmış ve neredeyse tüm Avustralya'da Mustafa Kemal Paşa'nın tanınması sağlanmıştı.

O kadar ki Mr. Peacock aradan epey geçtikten sonra ilk yayımladığı Mustafa Kemal Paşa ile olan röportajını daha ayrıntılı ve soru yanıtlarıyla tekrar düzenlemiş ve yeniden yayımlama gereği duymuştur. Tüm gazeteler de 1918 Aralık ayında ilk yayımladığı tarihten sonra alıntılar yapmışlardı. Daha 1918 ve 1919 başındaki bu röportajın yayılmasının, 1934 yılı ve sonrasındaki Atatürk'ün Çanakkale'deki Avustralyalı ve Yeni Zelanda'lı askerlerin annelerine gönderdiği mektup sonrası oluşan barış ve dostluk ortamından önce Atatürk'ün oradaki tanınması açısından önemli bir yer tuttuğu bir gerçektir. Ayrıca Atatürk'ün bu görüşmelerde kullandığı Anzaklar hakkındaki cümleleri, bize günümüze kadar gelen Anzak askerlerinin annelerine seslendiği o insani cümlelere tam benzemese de onun cümleleri olduğunu da kanıtlar gibiydi.

Yazar Katkı Oranı ve Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma tek yazarlı olup katkı oranı %100'dür ve herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

⁴⁵ Bu konuşmanın tarihsel süreci; Atatürk'ün Cumhurbaşkanlığı sırasında "Anzak Günü"ne gönderdiği demeçlerle ayrıntılı olarak en kısa sürede tarafımdan yayımlanacaktır.

KAYNAKÇA

Resmi Yayınlar

BOA. İ.DÜİT 55-56 -H.16.12.1336-

Takvim-i Vekayi 24 Eylül 1918.

Gazete ve Dergiler

Daily Examiner (Grafton,) 30 December 1918.

Daily Herald (Adelaide) 24 September 1918.

Daily Mail (Brisbane) 28 December 1918.

Daily Standard (Brisbane) 23 September 1918.

Daily Standard (Brisbane) 28 December 1918.

Darling Downs Gazette (Qld.) 24 September 1918.

Geelong Advertiser (Victoria) 28 December 1918.

Hakimiyet-i Milliye 14 Şubat 1924.

Kyneton Guardian (Vic.) 26 September 1918.

L'Illustration 22 Juin 1912.

Maryborough Chronicle 1 January 1919.

Rutherglen Sun and Chiltern Valley Advertiser (Victoria) 31 December 1918.

Tevhid-i Efkar 7 Şubat 1924.

The Ballarat Star (Victoria) 28 December 1918.

The Fremantle Times (West Australia) 28 March 1919.

The Herald (Melbourn) 27 December 1918.

The Herald (Melbourne) 3 October 1922.

The Herald (Melbourne) 6 October 1922.

The Maitland Weekly Mercury (NSW) 28 September 1918.

The Mercury (Hobart) 28 March 1919.

The Riverine Herald (Echuca) 10 March 1919.

The Sun (Sydney) 28 December 1918.

The Sunday Times (Perth) 12 January 1919.

Toowoomba Chronicle (Qld.) 28 December 1918.

Warwick Examiner and Times (Qld) 28 December 1918.

Yenigün; 14 Teşrinisani 1334-1918 (Kasım).

Eserler

Atabey, F. (2020). Birinci Dünya Savaşı'nda Filistin-Suriye Cephesi'ne ilişkin belgeler ışığında genel bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 66, 63.90.

Atatürk'ün bütün eserleri, Cilt.2. (1999). *Başkumandanlık Erkânı Harbiye Riyaseti'ne Telgraf*. İstanbul: Kaynak Yayınları.

Atay, F. R. (2005). *Mustafa Kemal'in Ağzından Vahidettin*. İstanbul: Pozitif Yayınları.

Atay, F. R. (2003). *Çankaya*. İstanbul: Pozitif Yayınları.

Ay, E. D. (2018). *Avustralya'da yazılı basının gelişimi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Gazetecilik Anabilim Dalı. İstanbul.

Bardakçı, M. (1999). *Şahbaba*, İstanbul: Pan Yayıncılık.

Başığit, T., & Özcan, O. (2023). Avustralyalı gazeteci Ernest Richard Peacock'un Mustafa Kemal Paşa'yla Çanakkale Savaşı üzerine röportajı. *Belgi Dergisi*, 21, 1-18.

Bayur, Y. H. (1956). Mustafa Kemal'in Falkenhayn'la çatışmasıyla ilgili henüz yayımlanmamış bir raporu. *Bellekten*, 80, 619- 632.

Bozok, S., & Bozok, C. S. (1985). *Hep Atatürk'ün Yanında*, İstanbul: Çağdaş Yayınları.

Cameron, T. S. (2020). Some corner forever: the Imperial War graves commission and the meaning of the Great War. *The Gettysburg Historical Journal*, 19, 90-107.

Elmacı, M. E. (2022a). *Mustafa Kemal (Atatürk) Ve Kamuoyunda Tanınması (1911 - 1919)*. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

Elmacı, M. E. (2022b). Mustafa Kemal Paşa'nın 1917 Halep Raporunun Milli Mücadele'de Liderliğine Etkisi. *Zaferin 100. Yıldönümünde Milli Mücadele'ye Yeni Bakışlar*. Ankara: Sonçağ Akademi Yayınları.

Gürer, T. (2007). *Atatürk'ün Yaveri Cevat Abbas Gürer, Cepheden Meclise Büyük Önder ile 24 Yıl*. İstanbul: Gürer Yayınları.

Karakaş, N. (2018). Nablus Muharebesi'nde Mustafa Kemal Paşa: ithamlar ve gerçekler. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 2, 481-519.

Karaşin, A. (2020). Mustafa Kemal'in Pera Palas'ta General William Birdwood ve General Charles Harrington ile Görüşmesi Üzerine. *Tarih ve Günce*, 7, 5-22.

Karaşin, A. (2019). *XIX. Yüzyıldan XXI. Yüzyıla Türkiye Avustralya İlişkileri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.

Kemal, C. (2013). Nablus Meydan Muharebesi'nde Mustafa Kemal. *Atatürk Yolu Dergisi*, 51, 617-651.

Kirişçi, A. C. (2011). *Nation-Building And Gallipoli Representations In Turkish, Australian And New Zealand Literatures*, (Doctor Thesis of Philosophy in English Literature). Boğaziçi University. İstanbul.

Mustafa Kemal, (1968). *Arıburnu Muharebeleri Raporu*. Yay. Haz. Uluğ İğdemir. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Özcan, O. (2023). *Avustralya Ulus Bilincinin Oluşmasında Çanakkale Savaşı'nın Rolü*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.

Sanders, L. V. (1968). *Türkiye'de Beş Yıl*. Çev. M. Sevki Yazman. İstanbul: Burçak Yayınevi.

Selek, S. (2000). *Anadolu İhtilali*. 1.Cilt. İstanbul: Kastaş Yayınları.

Sorguç, İ. (2010). *Bu Defa Niçin Harp Edeceğimi Biliyorum*, , İstanbul: İş Bankası Yayınları.

Şimşir, B. N. (2004). 1915 Çanakkale Savaşı ve Türkiye-Avustralya ilişkileri. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılı*, 2, 17- 59.

Nedim, Ş. M. (1995). *Filistin Savaşı (1914-1918)*. Ankara: TC. Genelkurmay Yayınları.

Tezer, Ş. (1995). *Atatürk'ün Hatıra Defteri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

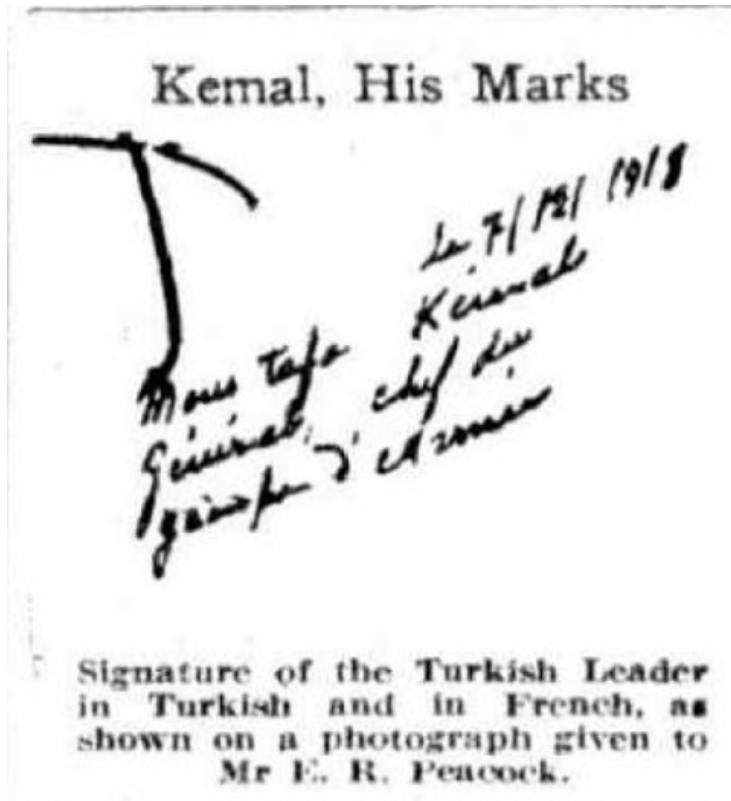
Turan, Ş. (2004). *Mustafa Kemal Atatürk Kendine Özgü Bir Yaşam ve Kişilik*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.

EKLER

EK.1. The Herald (Melbourn); 27 Aralık (December) 1918

EK.2. Herald (Melbourne); 6 Ekim (October) 1922.

EK.3. The Sun (Sydney); 28 Aralık (December) 1918.

No. 2650. (Registered at the General Post Office, Sydney, for transmission by post as a Newspaper.)

GALLIPOLI GAMBLE

TURK COMMANDER'S REVIEW

Remarkable Interview For "Sun"

14 MONTHS FOR REPATRIATION

(Forty-eighth Day of the Armistice)

(From Our Special Representative)

LONDON, Friday Night.

Mr. Pearce, Special Correspondent in the Mediterranean for "The Sun," cable service, telegraphed from Constantinople on December 14:—

"Blind and charmed" were the words which Mustafa Kemal Pasha, commander of the Anzac and Suvla armies in 1915, greeted me.

It is a most curious atmosphere here, an atmosphere of extreme politeness, with the Turkish leaders trying to insinuate cordiality and an everlasting

friendship for Britain.

I found the sensation of interviewing this cultivated Turk, drinking coffee and smoking fine cigarettes, in his luxurious apartments, curious indeed.

"The Australians are very good fighters," he said in French. "I often spoke to my men about them, and they thought them terrible but brave."

Kemal commanded the Anafarta and Anzac regions from the landing until a fortnight before the evacuation, when he fell sick.

How We Might Have Triumphed

He describes the plan of attack as follows: "I thought that a landing at Anzac would be impossible."

EK.4. The Herald (Melbourne); 27 Şubat (February) 1919.

Gallipoli's Defence.

Turkish Leader's Story.

Australian Valor Praised.

(By E. R. Peacock.)

His Excellency General Mustapha Kemal Pasha, is the general who was responsible for the defence, at first of Ari Burnu (Anzac Cove) and afterwards was in command of the whole of the forces operating in Anafarta, which comprised the whole area in this part of the Gallipoli peninsula.

When the general heard that an Australian desired to see him, he very readily granted an interview, and was most courteous and free in his conversation regarding the campaign on the peninsula. The conversation was carried on in French.

"Glad and charmed." were the terms

EK.5. The Riverine Herald (Echuca); 10 Mart (March) 1919.

**THE TURKISH DEFENDER OF
GALLIPOLI.**

(By E. H. PEACOCK.)

His Excellency, General Mustapha Kemal Pasha, is the General who was responsible for the defence, at first of Ari Burnu (Anzac Cove) and afterwards in command of the whole of the forces operating in Anafarta, which comprised the whole area in this part of the Peninsula.

When the General heard that an Australian desired to see him, he very readily granted an interview, and was courteous and free in his conversation regarding the campaign on the Peninsula. The conversation was carried on in French.

"Glad and charmed" were the terms he used. "The Turks will be brave"